

a fogamzás pillanatától kezdve állandó és dialektikus kölcsönhatás áll fenn. Az egyének a statisztikai értelemben vett különböző biotípusoknak megfelelően viselkednek s életstílusuk akár normális, akár nem, mindig eredménye a biotípus és a helyzetek dialektikus egymásrahatásának. Az öröklött adottságnak csupán annyiban van nagyobb jelentősége, amennyiben a biotípus öröklött képességeinek és szervezettségének alkatminősége szerint eltéréseket mutathat. Ez nem mond ellent annak, hogy pl. a képesség szerint kb. egyszinten mozgó biotipológiai schizofim egyének a társadalmi szituációk különbözősége következtében viselkedésükben szétválhatnak s az egyikből romantikus író vagy hidegen számító vezér, a másikkól rabló vagy schizofréniás lesz. Mert az egyén bizonyos adottságokkal lép a társadalmi környezetbe, melyek rugalmasságuknál fogva alakíthatók. A gyengébb alkat idejekorán kezelve jobb formát ölthet, az erősebb rossz körülmények között felbomlik. Ezek a reális tények kényszerítik a pszichiátriát arra, hogy lehetőleg ne gyógyító, hanem megelőző lépést eszközöljön a rossz alkatra prediszponált egyénekek szemben. Itt lép közbe az *eutenika* szerepe, amelynek hatósugara éppen a társadalmi alkalmazkodás kérdéseinek területére esik, főfeladatául tűzve ki a biopszichikai funkciók megerősítését, fejlesztését, az alkalmazkodás betegségeinek megelőzését s a betegek kezelését. Minderől a könyv második részében van szó, az eutenika és eugénika feladataival kapcsolatban ejtett sok finom meglátás között. Egy dolgot azonban a tárggyal szembeni tudományos pszichológiai kötöttségnél fogva nem hangsúlyozhat ki a könyv eléggé: az alkalmazkodásbeli képesség felborulásának televényt nyújtó társadalmi lét kérdését, az egyén függőségét a szerveződést meghatározó társadalmi rendszertől, mellyel szemben a pszichológia természetesen csak exisztenciális ítéleteket hozhat, míg az értékítélet megfogalmazása a szociológus, sőt a politikus feladata. (Mezei Dezső)

NÉMETH ANDOR: A NAPOSABB OLDALON. Budapest 1938.

Ezzel a könyvvel a szociográfiai irodalomban megszólalt a földbirtokos is. Véleménye már azért is fontos, mert érdekelt félről van szó. „A naposabb oldalon“, mint a címből is kitűnik, nem a Viharsarokhoz hasonló vidék helyzetét mutatja be, hanem az ennél sokkal jobb viszonyok közt élő Győr megye leírását adja. Itt szerző szerint „nincsenek munkás gécepontok a munkanélküliek tömegeivel, nem élnek reszketősök, ördögűzők, nincs tanyaprobléma sem... E környék munkásviszonyainak leírását tehát nem minősíthetik izgatásnak azok, akik a legszörnyűbb szegénység, az ember által elszenvedhető legnagyobb nyomoruság feltárását bujtogatásnak nevezik.“

Az olvasó azt várná, hogy ezek után kiegyensúlyozottabb viszonyok leírását találja a könyvben. Tudvalevőleg Győr vármegye Magyarország mezőgazdaságilag legfejlettebb törvényhatóságai közé tartozik, kitűnő földje, vízi útja, elég sűrű vasuti és közuti hálózata van, terményeit a nyugati piacok közelsége folytán könnyen és jóáron értékesíti, népsűrűsége pedig kisebb, mint a tiszántuli. Ennek ellenére ugyanazokkal az agrár és szociális bajokkal találkozunk. A cselédbérek évtizedek óta mozdatlanok. „A gazdasági cselédek élete ma is ugyanolyan szinten mozog, mint hatvan évvel ezelőtt, noha ez idő alatt a mezőgazdaság belterjessége mérföldes léptekkel haladt előre.“ A többi munkás helyzetében sincs javulás. A sommások elhelyezése terén különösen sok a kívánnivaló. Alig van gazdaság, ahol a vándormunkások részére megfelelő épület állna rendelkezésre. Leggyakrabban még a nemek sincsenek elkülö-

nitve. Az egyik állami birtokon olyan istállókban helyezik el az időszakos munkásokat, ahol becsurog az eső és az emberek egész éjszaka dula-kodnak egy kis száraz helyért. A hatósági ellenőrzés, amit törvény ír elő, nagyon hiányos és közbelépésre csak ritka esetben kerül sor. Sok visszaélést követnek el itt is a bércsökkenéssel egyet jelentő robotszerű mellékszolgáltatások kikötésével; a napszámnak napkeltétől napnyugtáig való számítása és a vasárnapi munka külön díjazás nélküli végeztetése szintén sok jogos elégedetlenség forrása. A földreform során az uradalmak gyakran a legrosszabb földjeiket adták le, ami a juttatottak körében állandó elégedetlenséget okoz. Ami pedig a munkásság életviszonyait illeti, bizony itt sem látszik meg, hogy a „naposabb oldal”-ról van szó. A szerző nagyobb számú munkáscsalád helyzetét vizsgálta meg és azt találta, hogy ezek 19 százaléka a legteljesebb nyomorral és éhínséggel küzd. „Vannak családok, ahol hónapszámba csak főtt burgonyát és kukoricakását esznek; más helyen nem reggeliznek” és a szerző maga is többször hallotta, hogy a gyermekek vacsora helyett „a szegénység már szinte közmondás számba menő parancsát kapták, feküdj és aludj.” Ime, ezeket írja egy mai magyarországi földbirtokos is, aki lát és felelősséget érez. (Varga Béla)

RÉZLER GYULA: A MAGYAR NAGYIPARI MUNKÁSSÁG KIALAKULÁSA 1867—1914 Budapest, Rekord kiadás 1938.

A szerző előbb a magyarországi nagyipar lassu és nehéz kialakulását szemlélteti a mult század első felének bomladozó feudális társadalmában, majd rátér a nagyipari munkásság kibontakozásának tárgyalására. A számok és statisztikák tükrében ábrázolja, hogyan ölt a kezdetben csaknem teljesen idegen nagyipar magyar jelleget. Vázolja a munkásság szociális jellegét a mult század végén, az 1873. évi gazdasági válság után, majd a század elejének rohamosan fejlődő kapitalizmusában. Törekvéseit gazdasági helyzetének javításáért, mely a tisztán gazdasági sikről szükségszerűen tolódik egyre inkább a politikai sikra, míg nem a világháború előestéjén a szakszervezetekbe tömörülő munkásság már jelentékeny gazdasági és politikai tényezőként szerepel. A munkaidő, a bérek, az életnivó változását pontos adatok és szemléltető statisztikák alapján mutatja be. Tényeket ismertet, ha nem is teljességükben; minden adat mellett pontosan feltünteti a forrást ahonnan merített.

(B. Z.)

VENZMER GERHARD: A SORSBONTÓ HORMONOK, Budapest, Delta kiadás 1938.

Népszerű előadásban tájékoztat a hormonokról ez a kis könyvecske. Mindenki számára fontos és hasznos, ha megismerkedik az életnek ez „üzemi anyagaival”, melyek az ember külső és belső harmóniájára olyan nagy befolyással vannak. Az emberek nagy része előtt meséknek látszó történetek jutnak általuk egészen más megvilágításba és az életben rejtelmeseznek és hihetetleneknek látszó változások kapnak világos magyarázatot. Az élet egyes jelenségei, mint az ember ifjúsága és öregsége, egészsége és betegsége, külső alakja új értelmet nyernek. A pajzsmirigy, hasnyálmirigy, mellékvese, agyfűggelék hormonjainak hatásáról éppugy tájékozódunk, mint többek között a nemiszervek hormonjairól. Nem ismeretlen betegség már a Basedow-kór, vagy a Simonds-kór, mint ahogy magyarázatot kapunk a törpe vagy az óriás nővérsről is. Azonban nemcsak a testi, hanem a szellemi folyamatot is befolyásolják a hormonok, mint a jellemek kialakulását is. A renyhe gon-